

ZLOŽENÉ ČÍSLOVKY SO ZRETEĽOM NA PÍSANIE SPOLU A ODDELENE¹

Alexandra Jarošová

*Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra Slovenskej akadémie vied
Bratislava*

JAROŠOVÁ, Alexandra: Compound Numerals in Terms of their Spelling as a Single Word or as Separate Words. *Slovak Language*, 2021, Vol. 86, No. 2, pp. 208 – 229.

Abstract: In the first part, which takes the form of a brief overview, we show some problematic or, conversely, well-chosen solutions for writing compound cardinal and ordinal numerals in older codification manuals and reflections of linguists. In the second part of the study, we analyze the Rules of Slovak Spelling from 1991 and their supplemented edition from 1998 with regard to some inconsistent or ambiguous instructions contributing to the occurrence of double forms of compound numerals written both as one word and as separate words. We present a solution proposal, which is the result of a critical comparison of several options for formulating spelling instructions more clearly, and thus reduce the degree of user uncertainty in their application.

Key words: Slovak spelling, compound cardinal numerals, compound ordinal numerals, declinability/non-declinability of numerals

0. ÚVOD

Podľa otázok smerujúcich do jazykovej poradne² možno usudzovať, že stupeň neistoty používateľov v oblasti pravopisu zložených čísloviek je značný. Svedčia o tom aj dáta z korpusu³ ukazujúce variantnosť zápisov. Už dávnejšie sa poukazuje na tendenciu k nesklonnosti (napr. Dvonč, 1981). Preferenciu používateľov písať číslovkové stupne (rády) osve zaznamenáva zase J. Findra (2008). Súčasné *Pravidlá slovenského pravopisu* (1991, 1998; ďalej PSP 91 a pod.) tieto

¹ Príspevok vznikol v rámci projektu VEGA č. 2/0016/21 *Slovník súčasného slovenského jazyka [SSSJ] – 7. etapa (koncipovanie a redigovanie slovníkových hesiel a s tým spojený lexikologicko-lexikografický výskum)* a v spolupráci s projektom VEGA č. 2/0133/20 *Slovenský pravopis a jeho pravidlá v kontexte súčasnej jazykovedy a jazykovej praxe*.

Ďakujem autorkám a redaktorkám SSSJ Jane Hašanovej, Nicol Janočkovej a Martine Ivanovej za všetky podnetné myšlienky a otázky, ktoré vyslovili v rámci redigovania čísloviek v 4. zväzku SSSJ a v priebehu dlhotrvajúcej písomnej diskusie o problematike pravopisu zložených čísloviek.

Ďakujem aj členkám a členom Kodifikačnej komisie Jazykovedného ústavu Ľ. Štúra za stimulujúcu spätnú väzbu na predložené materiály, ktoré boli podkladom na diskusiu v komisii aj na napísanie tohto príspevku.

² Porov. príspevky [1], [2], [3], [4].

³ Porov. zdroj [5].

tendencie reflektujú len nedostatočne. Je zrejmé, že teoretický koncept nachádzajúci sa v pozadí pravopisných riešení (kritérium prítomnosti/nepítomnosti ohýbaných tvarov v zloženej číslovke) nie je možné používať v popularizačnom výklade PSP na podrobnejšie zdôvodňovanie alebo vysvetľovanie predkladaných poučiek. Na druhej strane priveľmi zjednodušená prezentácia podmienok uplatňovania pravidiel, nejednoznačnosť formulácií a ich nekonzistentnosť sa stali súčasťou inštrukcií, ktoré sú bežnému používateľovi (a nielen jemu) málo zrozumiteľné, a preto poskytujú priestor na domýšľanie rôznymi smermi. Pri niektorých číslovkách (tzv. „zložité prípady“) PSP umožňujú používateľom uplatňovať variantné zápisy, čo eliminuje výskyty nesprávnej podoby, ale rozsah tejto alternatívnej možnosti je nejasný.

Súčasná situácia v oblasti pravopisu čísloviek nie je ničím výnimočná. Normatívne príručky a texty nám poskytujú príklady, keď aj lingvisti používali pravopisné varianty, ktoré platná kodifikácia nepredpokladala.

1. RIEŠENIE ZÁPISU ZLOŽENÝCH ČÍSLoviek V STARŠÍCH NORMATÍVNYCH PRÍRUČKÁCH

B. Letz (1935/36) napísal prehľadový článok o stave pravopisu čísloviek, v ktorom ponúkol rozbor viacerých uplatnených prístupov a dva návrhy na riešenie pravopisného chaosu vládnuceho v danej oblasti. Autor navrhoval držať sa pri riešení pravopisu čísloviek najmä praktického zreteľa súvisiaceho s jednoduchosťou pravidiel. Svoju pragmaticky orientovanú analýzu čísloviek začal ich delením na relevantné skupiny: 1. jednotky (od 1 do 19), 2. okrúhle desiatky (od 20 do 90), 3. desiatky s jednotkami (od 21 do 99), 4. stovky, 5. tisícky, 6. iné.

Prvú aj druhú skupinu čísloviek pokladal za pravopisne ustálené, a preto neboli predmetom jeho rozboru. Pri 3. skupine (21 – 99) poukázal na dvojaký spôsob slovotvornej štruktúry aj dvojaký pravopis: *dvadsaťjeden/dvadsať jeden* vs. *jedenadvadsať/jeden a dvadsať*⁴. Napr. u **S. Czambla** (1919, s. 254) sa uvádza ako pravopisne náležitá podoba *dvadsaťjeden* a v *Pravidlách slovenského pravopisu z roku 1931* (PSP 31) podoba *dvadsať jeden*. Poukázal na dvojaké písanie pri číslovkách obsahujúcich viac rádov (stovky, desiatky, jednotky), napr. výskyt podôb *stoje-den* i *dvesto jeden*, *stopäťdesiattri* i *stopäťdesiat tri*, *štyristoosemdesiatpäť* i *stopäťdesiat päť* (Letz, 1935/36, s. 97). Pri písaní čísloviek obsahujúcich štyri číslovkové rády sa preferovalo písanie čísloviek osve. Problém dvojakého zápisu sa týkal aj jednorádových čísloviek označujúcich len stovky alebo len tisícky, napr. *sedem tisíc* i *sedemtisíc* (takto dovedna Czambel, 1919. s. 254), *päťsto* i *päť sto*.

⁴ Typu s inverzným poradím komponentov (*triadvadsať*), ktorý sa v starších prácach a príručkách často a pomerne podrobne rozoberal, sa v našej štúdii (až na jednu výnimku) venovať nebudeme, pretože je z viacerých hľadísk príznakový a v súčasnosti sa skoro nepoužíva.

B. Letz podrobil kritickej analýze pravopisné podoby číslovkových spojení predložené **J. Damborským** vychádzajúcim pri ich opise z „**princípu skloňovateľnosti** alebo neskleňovateľnosti“⁵ komponentov daného spojenia. Pri číslovkách kombinujúcich desiatky s jednotkami postuluje J. Damborský (1935/36, s. 239, 241) oddelený pravopis členov kombinácie na základe možnosti skloňovať oba členy: *dvadsať päť* (lebo je *o dvadsiatich piatich*)⁶. Ako skloňovateľné, a teda písané oddelene, chápe J. Damborský i kombinácie *tri sto, päť tisíc* (lebo podľa autora sa používa *k trom stám* a *k piatim tisícom*⁷). B. Letz poukazuje na preferované neskleňovanie stoviek a tisícok, keď sú súčasťami zložených čísloviek⁸ (*tisíc deväťsto sedemadvadsiateho*) a takisto poukazuje na dvojaké písanie zložených čísloviek typu *o dvadsiatich piatich korunách/o dvadsaťpäť korunách, sedemdesiatsem/sedemdesiati siedmi*.

Autor pochybuje, že používateľ pri prepisovaní štvormiestnej číslice do podoby zloženej číslovky uvažuje o flexii. Je pravdepodobné, že bez ohľadu na gramatické charakteristiky komponentov zloženej číslovky napíše túto číslovku mechanicky. S ohľadom na tieto okolnosti navrhuje B. Letz „dva jednoduchšie a praktickejšie spôsoby“:

1. Pokladať členy zloženej číslovky za súčasť kompozita, teda neoddeľovať ich: *dvadsaťtisícstopäťdesiat; stopäťdesiattisícsemdesiatsem*; v mužskom životnom rode pripustiť varianty typu *tridsaťštyri/tridsiati štyria* a v nepriamych pádoch varianty typu *tridsaťštyroch* (sic!)/*tridsiatich štyroch*.
2. Oddeľovať všetky členy zloženej číslovky podľa číslovkových rádov, s výnimkou kombinácie desiatok s jednotkami, ktorá sa rieši tak, ako v prvom návrhu: *osemsto šesťdesiat, tristoosemtisíc dvesto sedemdesiatpäť, osemsto osemdesiati ôsmi*. Z tohto návrhu vychádza, že tisícky a stovky sa píše oddelene vždy.

Letzovu analýzu uvádzame preto, lebo ukazuje rozkolísanosť zápisu vyšších zložených čísloviek vo vtedajšej jazykovej praxi aj v normatívnych príručkách. Nejednotnosť v praxi pretrváva doteraz, a to aj tam, kde súčasná kodifikácia už s va-

⁵ „V zložených číslovkách píšeme oddelene všetky číslovky, ktoré možno oddelene skloňovať; ktoré však nemožno oddelene skloňovať, tie píšeme spolu“ (Damborský, 1930, s. 241). B. Letz nazýval tento prístup uplatňovaním „princípu skloňovateľnosti“ aj s ohľadom na príklady, s ktorými pracoval Damborský. Hovorit' v súčasnosti o **skloňovateľnosti**, resp. o **sklonnosti** nie je v prípade zložených základných čísloviek úplne presné, lebo aj číslovky *sto* a *tisíc* sú v princípe skloňovateľné, ale v zložených číslovkách (okrem iného) je táto ich vlastnosť „vypnutá“, neskleňujú sa, nie sú skloňované. Možno uviesť aj ďalší dôvod: tvar *dvadsiatich dvoch* je skloňovaná podoba lexémy *dvadsaťdva*. Primeranejšie by azda bolo hovoriť o **skloňovanosti** a **neskleňovanosti**. Inak sa situácia javí z pohľadu radových čísloviek; porov. poznámku č. 14.

⁶ V predchádzajúcej práci postuloval autor písanie tejto kombinácie dovedna: *dvadsaťtri, dvadsiatitira* (Damborský, 1921, s. 82).

⁷ V poznámke však uznal, že „v obchodnom a obyčajnom živote“ sa tieto číslovky používajú v „ustrnutých tvaroch“, napr. *prišiel tam s päť sto vojakmi, s tisíc vojakmi* (Damborský, 1930, s. 247).

⁸ Toto v hovorovom jazyku pripúšťa aj Damborský (1930, s. 242).

riantnosťou explicitne alebo implicitne neráta (*stodva* i *sto dva*; *stodvadsať* i *sto dvadsať*, *stodvanásť* i *sto dvanásť*; v *dvetisícôsmom* i v *dvetisíc ôsmom*). Analýza je zaujímavá aj preto, že autor poukazuje na niektoré problémy s uplatňovaním „princípu skloňovateľnosti“ (zápisy typu *tri sto* u Damborského, vychádzajúce z predpokladu bežného používania nepriamych pádov ako *trom stám*). Pri fungovaní kombinácie „desiatky + jednotky“ spolu s počítanými predmetmi je skloňovateľnosť tejto zloženej číslovky, ako hovorí B. Letz, len „fakultatívna“, resp. poučky o skloňovateľnosti členov tohto číslovkového výrazu „majú relatívnu platnosť“ (op. cit. s. 98, 99). K tomu možno dodať, že hoci členy kombinácie „desiatky + jednotky“ sú skloňovateľné, v základnom tvare nemá táto ich vlastnosť nijaké formálne markery (výnimkou je tvar manifestujúci svojimi koncovkami kongruentnosť s pomenovaniami mužskej osoby *dvadsať dvaja*). Preto sú podoby v nepriamych pádoch z hľadiska oddeleného písania pomerne jednoznačné, ale v základnom, nepríznačnom tvare kodifikátori v minulosti prijímali odlišné riešenia: *dvadsať dva* vs. *dvadsať dva* (porov. dva odlišné návrhy u J. Damborského). Skloňovanosť stoviek a tisícok má pozičný charakter, teda v zložených číslovkách sa neskloňujú.

Pravidlá slovenského pravopisu z roku 1940 (PSP 40) stabilizovali písanie desiatok spolu s jednotkami v podobe kompozita *dvadsať dva* (teda v súlade s Czamblom) a v tomto kompozitnom duchu kodifikovali aj písanie zloženín typu *päťsto*, *sedemdesiat tisíc* a dokonca aj typu *päťmilionov*. V PSP 40 sa uplatnilo aj oddelené písanie číslovkových rádov vo vyšších zložených číslovkách: *päťmilionov tristo sedemdesiat tisíc osemsto dvadsať deväť*.

Pravidlá slovenského pravopisu z roku 1953 (PSP 53) pokračovali v tejto línii, ale explicitne upozornili na nesklonnosť zložených čísloviek obsahujúcich v druhej časti zloženiny číslovku *jeden*: *dvadsať jeden*, *sto jeden*, *tisíc jeden vojakov*, *žien*; *k dvadsať jeden vojakom*, *ženám*; *so sto jeden družstvami* a pod. (op. cit., s. 88 – 89).

Skloňovanosť kombinácie „desiatky + jednotky“, ktorá bola v PSP 40 ilustrovaná na inverznom variante neskloňovateľnej číslovky *dvadsať jeden* (*od jedenadvadsiatich vojakov*), bola v PSP 53 už ilustrovaná prímenejšími príkladmi typu *od dvadsiatich piatich*. Ako protiklad k tomuto skloňovanému tvaru sa však neuviedol neskloňovaný, teda základný tvar *dvadsať päť*, ale uviedli sa principiálne neskloňovateľné číslovky *dvadsať jeden* a *sto jeden*, o ktorých sa v PSP 53 písalo vyššie v odseku o nesklonnosti. Zápis zložených čísloviek PSP 53 sformulovali takto: „tisícky, stovky a číslovky od 1 do 99 [píšeme] ako osobitné slová, napr. *tristo sedemdesiat tisíc osemsto sedemdesiat deväť*“ (op. cit., s. 89). Tým PSP 53 potvrdili nastavenie PSP 40.

L. Dvonč (1954) upozornil na to, že poučka o oddelenom písaní stoviek a tisícok nie je v súlade s ilustračnými príkladmi *sto jeden*, *tisíc jeden* uvedenými v poučke o nesklonnosti zložených čísloviek s komponentom *jeden*. Podľa poučky o oddelenom písaní by mali mať spomínané zložené číslovky podobu *sto jeden*, *tisíc jeden*.

Takto to učila aj *Slovenská gramatika* (Pauliny – Ružička – Štolc, 1953, s. 56, 141) vydaná v tom istom roku ako PSP 53. L. Dvonč upozorňuje na to, že v inej učebnici od tých istých autorov sa dané číslovky píše inak: *stojeden mužov* (na rozdiel od podoby *sto jeden* deklarovanej v *Slovenskej gramatike*), *sto desať*, ale vyskytujú sa tam aj (v danom čase nekodifikované) podoby *stopäťdesiat*, *dvestopäťdesiat*.

L. Dvonč bol presvedčený, že spôsoby písania navrhované B. Letzom, teda písanie zloženej číslovky buď ako kompozita, alebo ako slovného spojenia, je potrebné posudzovať len so zreteľom na jazykovú prax. Autor tiež konštatoval, že v jazykovej praxi sa oddelené písanie stoviek a tisícok nedodržiava. Toto zistenie dokladá citátmi excerpovanými z beletrie (najmä prekladovej), kde sa číslovky v základnom tvare píše ako jedno zložené slovo: *stodvadsať*, *tisícšesťsto*, *štyristosedemdesiatpäť*. Túto prax (nešlo o výlučnú prax, ale o prax nedodržiavajúcu kodifikáciu) sformuloval do pravidla, že pri skloňovaní sa v číslovkách od 21 do 99 píše oddelene jednotky od desiatok, ale číslovky *sto* a *tisíc* sa píše dohromady s nasledujúcou číslovkou: *stodvadsiatich piatich*, *tristošesťdesiatich*, *tisícdeväťdesiatich piatich*. Radové číslovky ako celok sa správajú ako skloňované základné číslovky – desiatky s jednotkami sa píše samostatne a číslovky *sto* a *tisíc* sa spájajú s nasledujúcou číslovkou: *dvadsiaty prvý*, *stodvadsiaty prvý*. Tieto pravidlá teda explicitne idú proti kodifikačnej poučke písať v zložených číslovkách stovky a tisícky oddelene. V poznámke redakcie časopisu *Slovenská reč* reagujúcej na Dvončov text sa píše, že poučky zdedené zo starých PSP „možno meniť len tam, kde je k dispozícii dostatočný dokladový materiál, ktorý svedčí o nesprávnosti tej alebo inej poučky. Pri číslovkách bolo takého materiálu v Ústave slovenského jazyka málo... O istých typoch zložených čísloviek v *Pravidlách* niet poučky.“ Redakcia sa nazdávala, že s postupujúcim výskumom materiálu, ktorý sa zhromažďuje v Ústave slovenského jazyka, sa postupne podarí nedostatky odstrániť.

V roku 1957 vyšlo zrevidované vydanie *Pravidiel* z roku 1953. PSP 57 zobrali do úvahy prax písania zložených základných aj radových čísloviek podľa PSP 53 (stovky a tisícky sa píše oddelene, skloňované jednotky sa oddeľujú od skloňovaných desiatok a v radových číslovkách sa jednotky oddeľujú vždy) a zobrali do úvahy aj prax, na ktorú poukazyval L. Dvonč (zápisy zložených čísloviek, v ktorých sa stovky a tisícky neoddeľujú). Pravidlo v PSP 57 (§ 127) znie takto: „Vyššie zložené číslovky, pokiaľ sa vnútri výrazu neskloňujú, píšeme alebo dovedna, alebo oddeľujeme tisícky a stovky (najmä pri dlhých výrazoch). Napr.: *stopäťdesiatdva*, *dvestodvadsaťpäť*, *osemstojeden*, *deväťstodva*, *tisícpäť*, *tisícdeväťstopäťdesiatosedem*, alebo: *tisíc deväťsto päťdesiatosedem*, ale: *dvestodvadsiatich piatich*, *tisícdeväťdesiatich piatich* alebo *tisíc dvesto dvadsiatich piatich* a pod.“ Poučka o písaní radových čísloviek od 101. vyššie (§ 129) sa upravila takto: „Tieto číslovky píšeme v nesklonnej časti alebo dovedna, alebo oddeľujeme tisícky a stovky (najmä pri dlhých výrazoch).

Napr. *stoprvý, stojedenásty, stošesťdesiaty siedmy, osemstotridsiaty tretí, tisícdeväť-stopäťdesiaty siedmy* alebo *sto prvý, sto jedenásty, sto šesťdesiaty siedmy, osemsto tridsiaty tretí, tisíc deväťsto päťdesiaty siedmy*. Podobne pri skloňovaní: *do tisíc-osemstoštyridsiateho ôsmeho, v tisícdeväťstopäťdesiatom siedmom* alebo *do tisíc-osemsto štyridsiateho ôsmeho, v tisíc deväťsto päťdesiatom siedmom*.“

Š. Peciar (1957, s. 337) konštatuje: „Pri vyšších číslovkách (základných i radových) sa teda pripúšťa dvojaký spôsob písania nesklonnej časti výrazu, dovedna alebo oddelene. Toto je vlastne jediná pravopisná zmena, ktorá zasahuje väčší počet výrazov. V skutočnosti však ani v tomto prípade nejde o zásadnú zmenu, pretože písanie vyšších zložených číselných výrazov dovedna pripúšťali aj doterajšie vydania *Pravidiel*. Okrem toho najnovší výskum ukázal, že v praxi sa takéto výrazy píše veľmi často dovedna. Ponechaním dvojakeho spôsobu písania autori *Pravidiel* iba zachytili skutočný stav.“

Morfológia slovenského jazyka (1966, s. 330; ďalej aj *Morfológia*) prevzala toto pravidlo prakticky doslova a okrem toho explicitne opísala doklady z PSP 57 ilustrujúce skloňované tvary: „Keď sa [zložené číslovky] vnútri výrazu skloňujú, možno ich písať dvojako – všetky vyššie číslovky spolu a osve jednotky, napr. *dvetisícdeväťstosedemdesiatich troch, sedemstodvadsiatich siedmich*, alebo všetky číslovkové stupne osve: *dvetisíc deväťsto sedemdesiatich piatich, sedemsto dvadsiatich siedmich*.“ O zložených radových číslovkách (od 101. vyššie) sa konštatuje, že podobu radových čísloviek v nich majú len desiatky a jednotky. Zložené vyššie radové číslovky sa píše alebo spolu, alebo sú členené ako zložené základné číslovky (op. cit., s. 346).

J. Ondrus (1969; 1978) zopakoval výhrady, ktoré voči riešeniam v PSP 53 vyslovil L. Dvonč (1954). Okrem toho navrhol nahradiť, podľa neho príliš zložené, pravidlo uverejnené v PSP 57 dvoma poučkami, ktoré by boli založené na jave kongruentnosti: „1. Komponenty zložených čísloviek píšeme oddelene len vtedy, keď sú kongruentné. Napr. *tisícstodvadsiaty piaty, tisícstodvadsiatich piatich*, ba i *tisícstodvadsiateho piateho*. 2. Nekongruentné číslovky, komponenty zložených čísloviek, sa priradujú k nasledujúcemu kongruentnému tvaru jednotiek a desiatok. Napr. *tisícstopiaty, stopiaty, tisícstodvadsiaty, stodvadsiaty, tisícstopiatich, stopiatich*, ba i *tisícdeväťstodvadsiateho piateho*“ (Ondrus, 1969, s. 67).

Nestotožňujeme sa s presvedčením autora, že tieto poučky sú z hľadiska používateľa PSP jednoduché a zrozumiteľné.

Na záver tejto časti zopakujeme, že B. Letz, ktorý vo svojej štúdií zhodnotil z pohľadu čísloviek staršie kodifikačné obdobie (S. Czambel, J. Damborský, PSP 31), pripojil k prehľadu dva alternatívne návrhy na zlepšenie stavu v tejto oblasti: 1. Písať všetky komponenty zložených čísloviek dokopy s výnimkou spojenia „desiatky + jednotky“ (možnosť písať skloňované tvary a nominatív mužskej osoby **aj**

oddelené⁹). 2. Písať číslovkové rády oddelene s výnimkou kombinácie „desiatky + jednotky“ (komponenty tejto kombinácie písať v základnom tvare dokopy). Neskorší kodifikátori sa, samozrejme, výberom medzi kompozitami a slovnými spojeniami tiež zaoberali. V PSP 53 sa uplatnila druhá z navrhovaných alternatív. V PSP 57 a v *Morfológii slovenského jazyka* (1966) sa kodifikovala paralelná platnosť oboch riešení, teda používateľom sa ponúkla možnosť používať variantné zápisy zložených čísloviek s dvoma bezvariantnými výnimkami v kombinácii desiatok s jednotkami. V najnovších PSP, ktorým sa budeme venovať v druhej časti, sa uplatnila prvá alternatíva.

Zreteľná progresívna tendencia vo vývoji čísloviek je, ako sme spomínali, trend k nesklonnosti, ktorý zachytili nielen jednotlivé kodifikácie, ale aj vedecká reflexia tohto slovného druhu (Dvonč, 1981, s. 80, 83; Dvonč, 1984, s. 92; Sokolová a kol., 2012, s. 215). Ide o ustálenie pozičnej nesklonnosti čísloviek *sto a tisíc*, nesklonnosť desiatok a jednotiek v numerickom použití (ale už aj v iných pozíciách), uprednostňovanie nekongruentných tvarov nominatívu/akuzatívu pri spájaní sa s názvami mužskej osoby.

Pretože nesklonnosť slovenských čísloviek má (najmä) pozičný charakter a ide v nej o tendencie a preferencie, nie je jednoduché pri takejto pestrej jazykovej praxi stanoviť pravidlá zápisu zložených čísloviek, ktoré by boli najmenej kontroverzné.

Na základe doterajšej analýzy usudzujeme, že PSP 57 spolu s akademickou *Morfológiou* položili svojim opisom zložených čísloviek dobrý základ ďalšieho uvažovania o používateľsky orientovanom pravopise tohto slovného druhu.

2. RIEŠENIE ZÁPISU ZLOŽENÝCH ČÍSLOVIEK V SÚČASNÝCH PSP

Ako motto našej aktivity smerom k zracionalizovaniu pravopisu čísloviek môže slúžiť vyjadrenie M. Ivanovej, jednej z vedeckých redaktoriek *Slovníka súčasného slovenského jazyka*: „Často sa sťažujeme, ako nejasne a bežnému človeku neprístupne sú formulované právnické texty, ale pre bežného používateľa je rovnako ťažko dešifrovateľná časť PSP o pravopise čísloviek.“

Súčasná slovenská pravopisná konvencia je nastavená tak, že základným postupom tvorenia slovenských čísloviek je kompozícia bez spájacej submorfémy (Sokolová a kol., 2012, s. 212). Najfrekvencovanejšie číslovkové kompozitá, ktoré majú povahu systémovej (nie textovej, ad hoc utvorenej) lexémy, sú kombinácie desiatok s jednotkami – *štyridsaťpäť*. Kombinácie desiatok s jednotkami netvorí kompozitá vtedy, ak ide o základné číslovky v tvare kongruenčnej kategórie mužskej osoby

---

⁹ Prezentovať túto výnimku v podobe variantnosti zápisov mohol Letz len preto, lebo postuloval zdánlivo „variantnú“ dvojicu *tridsaťštyroch/tridsiatich štyroch*. Tvar typu *tridsaťštyroch* žiadna kodifikácia neakceptovala. Výskyt podobných tvarov možno označiť za raritný a v slovenčine majú dané tvary status chyby.

(*štyridsiati piati*) alebo o radové číslovky (*štyridsiaty piaty*). V texte sa číslovkové kompozitá (typ *štyridsaťpäť*) za istých podmienok môžu správať ako dve osobitné slová: komponenty tohto kompozita sa pri skloňovaní rozpadajú a každý komponent sa ohýba zvlášť (*štyridsiatich piatich*).

Tvorenie čísloviek spájaním morfém je „čisto teoreticky“ neobmedzené do nekonečna (op. cit., s. 212). PSP 91 (s. 44) riešia túto otázku tak, že dovoľujú, resp. umožňujú používateľom odstúpiť od základného pravopisného formátu čísloviek – písania rádovo vyšších čísloviek dovedna: „V zložitých prípadoch možno na zvýšenie prehľadnosti oddeľovať tisícky, stovky a desiatky s jednotkami, napr. 7283 – *sedemtisíc dvesto osemdesiattri, 15 348 848 – pätnásť miliónov tristoštyridsaťosemtisíc osemsto štyridsaťosem*.“

Takto nastavená kompozícia je špecifikum čísloviek¹⁰. V porovnaní s číslovkami sú nečíslkové kompozitá v slovenčine spravidla dvojčlenné. Trojčlenné, resp. štvorčlenné kompozitá sú záležitosťou úzko špecializovanej, obyč. latinizovanej terminológie (*otorinolaryngológia, minizemetrasenie*); v športe môže ísť o angl. prevzatia (*snoubordkros*); mimo nášho uvažovania ostávajú také slovtvorné extrémny (z hľadiska bežného jazyka), ako je chemická nomenklatúra.

Napriek konštatovaniu, že tvorenie čísloviek kompozíciou je teoreticky neobmedzené, treba dodať, že aj zápisy čísloviek v texte sú orientované na prakticky použiteľné útvary, teda aj v nich sa uplatňuje kompozitná normalita.¹¹ Pri zložitých číslovkách typu *sedemdesiatdvatisícštyristoosemdesiaty šiesty* sa naša pozornosť sústreďuje na to, aby sme si v mysli tento útvar nejako rozčlenili na komponenty, čo nám umožní jeho význam vôbec mentálne uchopiť a pochopiť. A pri zápise čísloviek tohto typu skoro vždy využívame „dovolenie“ PSP 91 písať jednotlivé číslovkové stupne oddelene: *sedemdesiatdvatisíc štyristo osemdesiaty šiesty* (v prípade základných čísloviek v nominatíve oddeľovanie jednotiek od desiatok neplatí *sedemdesiatdvatisíc štyristo osemdesiatšesť*).

Nastavenie písať viacrádové číslovky spolu vzniklo z obavy, že pri rozčlenenom zápise číslovky by sa stratila jej konceptuálna jednota (Letz, 1935/36, s. 98). Predchádzajúci doklad ukazuje, že napriek rozčlenenosti je konceptuálna jednota pomenovania v prípade zložených čísloviek zachovaná. Súvisí to aj s vedomím, že číslovke v takejto podobe zodpovedá jeden číslicový zápis.

Takže aj z hľadiska kompozitných jazykových útvarov je istý počet koreňov normálny a za touto normalitou sú už len teoreticky možné kombinácie. Zápis rado-

¹⁰ Iným špecifikom čísloviek je, že patria medzi slovtvorne najpotentnejšie slová slovenčiny. Medzi prvou desiatkou sú štyri číslovky (*dva, jeden, štyri, tri*). 23 čísloviek má 10 a viac motivátov (Ološtiak – Ološtiaková, 2018, s. 165 – 166).

¹¹ Pripomeňme si konštatovanie J. Findru (2008), že bežnejší je pravopis, keď všetky číslovkové stupne zloženej (radovej) číslovky píšeme osve.

vej číslovky v podobe *sedemdesiatdvatisícštyristoosemdesiaty šiesty* sa javí skôr ako umelý konštrukt, aj keď ide o reprezentanta adjektíválií, ktoré sa ako kategoriálny druh vyznačujú tendenciou k písaniu dovedna (*dva milióny – dvojmiliónový*).

To, čo sme doteraz povedali, nám umožňuje konštatovať, že varírovanie medzi písaním komponentov vyššej číslovky spolu alebo oddelene je napojené na dve kritériá. Prvé kritérium je spomínaný „**princíp (ne)skloňovanosti**“, s ktorým pracoval už J. Damborský (1930, s. 241). Druhé kritérium, spomínané v PSP 57 ako „dlhý výraz“, môžeme podľa úvodných slov príslušnej poučky v PSP 91 nazvať „**kritériom zložitých prípadov**“, teda prípadov čísloviek s vyšším stupňom rádivosti.

2.1. KRITÉRIUM SKLOŇOVANOSTI

Pri tomto kritériu sa vychádza z konceptu, ktorý na základe súčasných pravopisných poučiek možno sformulovať takto: v zásade všetko píšeme spolu a komponenty oddeľujeme len v tých prípadoch, ak sa objaví okolnosť, ktorá realizáciu tejto zásady znemožňuje (výnimky z východiskového konceptu „všetko píšeme spolu“ sú substantívne číslovky *milión* a *miliarda*). Takouto „znemožňujúcou“ okolnosťou je skloňovanosť komponentov zloženej číslovky tvorenej len desiatkami a jednotkami, či už je táto kombinácia samostatnou lexémou, alebo súčasťou vyššej zloženej číslovky. Uplatňovanie tohto kritéria sa týka základných aj radových čísloviek. Z kritéria skloňovanosti vychádzajú podľa všetkého PSP 91, keďže sa upriamujú na vysvetlenie toho, kedy sa jednotky – prezentované ako výnimka – píše osve. Opieranie sa o kritérium skloňovanosti pri formulovaní pravidiel zápisu zložených čísloviek sa teda neprejavuje tak, že PSP 91 ukazujú kľúčové postavenie spojenia desiatok a jednotiek ako zloženín, v ktorých sa obidva číslovkové stupne skloňujú. Explicitne sa nespomína fakt, že stovky a tisícky sa vo vyšších zložených číslovkách neskloňujú, ani možnosť nesklonného variantného používania zložených čísloviek: *letecká katastrofa sa stala pred osemdesiatpäť rokmi/pred osemdesiatimi piatimi rokmi*.¹² V PSP 91 sa zreteľ na skloňovanosť čísloviek prejavuje tak, že sa forsírjuje osobitný status jednotiek pri zápise čísloviek. Toto nastavenie pravdepodobne spôsobilo, že kritérium (ne)skloňovanosti sa v PSP neuplatnilo konzistentne. Pri tomto konštatovaní sa pristavíme bližšie.

Kodifikované podoby kombinácie „stovky/tisícky + jednotky“ sú v nominatíve základných aj radových čísloviek z hľadiska zápisu zhodné – píše sa spolu: *stodva – stodruhý*. Pri **ohýbaní** sa základná číslovka *stodva* píše oddelene (*sto dvoch*) a radová číslovka *stodruhý* sa píše spolu (*stodruhého*)¹³. Táto situácia v uvedených zlo-

¹² Pripúšťame, že tento typ informácie môže náležitejšie sprostredkovať gramatika.

¹³ Pre **základné číslovky** sa uplatňuje bod a) nasledujúceho pravidla: „V číslovkách od 21 vyššie píšeme oddelene od ostatnej časti jednotky: a) pri skloňovaní základných čísloviek, napr. *stodvadsiatich štyria muži, stodvadsiatich štyroch mužov, so stodvadsiatimi štyrmi mužmi*; b) v radových číslovkách, napr.

žených vyšších číslovkách vznikala preto, lebo v prípade radových a základných čísloviek existujú odlišné pravidlá, ktoré generujú v danej kombinácii opozíciu *sto dvoch* vs. *stodruhého*. Disparátne riešenie vzniklo napriek tomu, že nič nebráni „prilepiti“ skloňovanú jednotku (*dvoch, troch*) k nesklňovanej stovke (*sto, dvesto*), teda napr. *dvestodvoch*. Pri zložených číslovkách tvorených kombináciou desiatok a jednotiek nachádzame v prípade základných a radových čísloviek analógiu: *od dvadsiatich dvoch* a *od dvadsiateho druhého*. Tu sa kritérium skloňovanosti uplatnilo dôsledne, pretože sa skloňujú oba komponenty.

Inak povedané, doposiaľ platí, že:

- a) v **radových**¹⁴ číslovkách sa **oddeľujú jednotky od sklonných desiatok** (*dvadsiaty druhý*) a **neoddeľujú sa** (explicitne) **od nesklonných stoviek a tisícok** (*stodruhý, tisícdruhý*);
- b) v **základných** číslovkách sa takisto pri ohýbaní **oddeľujú jednotky od skloňovaných desiatok** (*dvadsiatich dvoch*) a, dost' nelogicky, **sa oddeľujú aj od nesklňovaných stoviek a tisícok** (*sto dvoch, tisíc dvoch*).

Túto disparátnosť pri **ohýbaných tvaroch** by bolo potrebné riešiť. Možno to urobiť minimálne dvoma spôsobmi.

1. Zjednotenie v prospech spojitého písania komponentov čísloviek

V tomto prípade je možné navrhnúť explicitnú modifikáciu spomínaného pravidla: „V číslovkách od 21 vyššie píšeme **oddelené** od ostatnej časti jednotky **pri skloňovaní základných čísloviek**.“ Urobilo by sa to pridaním informácie, že ak ide o kombináciu **stovky/tisíciky + jednotky (bez desiatok)**, tak sa jednotka od stoviek a tisícok neoddeľuje, podobne ako to je v radových číslovkách, kde sa takéto pravidlo (až od 2. vydania PSP z roku 1998) uplatňuje. Teda v ohýbaných tvaroch bez

---

stodvadsiaty štvrtý účastník, stodvadsiateho štvrtého účastníka, v tisícdeväťstoosemdesiatom piatom roku“ (PSP 91, s. 44). Bod b), teda platnosť oddeleného písania jednotiek **v radových číslovkách**, sa modifikuje vo vydaní PSP 98 takto: „**Spolu sa píšú radové číslovky zložené z jednotiek, stovák a tisícok**, napr. *stoprvý, dvetisícdruhý*“ (PSP 98, s. 24). To značí, že sa píše *stodvadsiaty druhý, stodvadsiateho druhého* (s oddelenými jednotkami), ale *stodruhý, stodruhého* (s pripojenými jednotkami). Poučený používateľ uvidí súvislosť s príznakom nesklňovanosti číslovky *sto* stojacej pred číslovkou *druhý*. Treba povedať, že formulácia samotného pravidla je problematická (až príklady objasňujú, že ide o prípad „stovka + jednotka“, „tisíčka + jednotka“, a nie len o prípad „tisíčka + stovka + jednotka“). V PSP 91 sa explicitne nehovorí, že sa to týka nielen jednotiek v užšom zmysle, ale aj čísloviek so sufixoidom *-násť* (11 – 19) a okrúhlych desiatok (20 – 90), hoci by sa ich to týkať malo. Možno je to preto, lebo sa tento spojitý spôsob zápisu dáva do (nie explicitného) protikladu s oddeleným písaním jednotiek, ak sú v kombinácii s desiatkami. To, že spôsob písania dovedna typu *stodruhý* sa týka ako nominatívu/akuzatívu, tak aj nepriamych pádov (*stodruhého*), sa v poučke nehovorí a toto doplnenie poskytuje až usmernenie z webovej jazykovej poradne. Tento fakt nemusí byť používateľovi až taký zřejmý, ak si porovná riešenie týkajúce sa analogických základných čísloviek *stodva – sto dvoch*, kde sa odlišuje zápis nominatívu od zápisu ohýbaných tvarov.

¹⁴ V prípade radových čísloviek od 1. do 99. možno použiť aj termín sklonnosť/nesklonnosť, pretože ide o flektívne adjektíválium a (základné) číslovky *sto* a *tisíc* sú ako komponent zložených radových čísloviek vďaka tejto „dodatocnej“ funkcii tiež systémovo nesklonné.

desiatok bude *stodvoch, tisícdvoch*, podobne ako je *stodruhého, tisícruhého*. Takže spomínané číselné kombinácie budú zjednotené smerom k písaniu komponentov **dovedna pri ohýbaní**. Toto riešenie by zjednocovalo zápis základných a ohýbaných tvarov nielen v radových číslovkách (*stodruhý a stodruhého*), ale aj v základných číslovkách (*stodva aj stodvoch*).

2. Zjednotenie v prospech oddeleného písania komponentov čísloviek

Bolo by možné zrušiť poučku „**spolu** sa píšú **radové číslovky zložené z jednotiek, stovák a tisícok**, napr. *stoprvý, dvetisícdrhý*“ dodatočne vloženú do PSP 98. Jednotky v radových číslovkách bez desiatok by sa potom písali oddelene tak, ako sa píšú v radových číslovkách s desiatkami: *dvadsiaty druhý* aj *sto druhý*. Takže relevantné číselné kombinácie základných a radových čísloviek bez desiatok by sa pri ohýbaní zjednotili smerom k písaniu komponentov oddelene: nielen *sto dvoch, tisíc dvoch* aj *sto druhého, tisíc druhého*. Toto riešenie umožňuje oddelené písanie jednotiek v zložených základných aj radových číslovkách bez desiatok (*sto dvoch, sto druhý, sto druhého*) okrem nominatívu základnej číslovky (typ *stodva*).

Prvé riešenie zjednocujúce písanie tohto typu zložených čísloviek dovedna by bolo síce logicky konzistentné (išlo by o dôsledné uplatnenie kritéria skloňovanosti/neskloňovanosti), ale nereflektovalo by jazykovú prax. To isté sa týka druhého riešenia, ktoré je navyše nekonzistentné. Jazyková prax je rozkolísaná tak, ako to svojho času konštatoval L. Dvonč (1954) v súvislosti s kritikou nekonzistentných pravidiel uvádzaných v PSP 53 a poukázaním na nesúlad poučiek a jazykovej praxe. V práci *Dynamika slovenskej morfológie* používa autor variantné formy zápisu rozoberaného typu čísloviek: *stodva, stodesať i sto päť; stodvoch i sto dvoch; sto deväťdesiatich deviatich i stopäťdesiatich piatich* (Dvonč, 1984, s. 92). Autor daný stav opísal takto: „V bežnej praxi je pri skloňovaní značná neistota. Skloňovanie, aj keď sa spomína v literatúre, nie je dôkladnejšie preskúmané na konkrétnom materiáli, preto nemožno robiť definitívnejšie závery.“

2.1.1. Aká je súčasná jazyková prax?

My pripisujeme výskytu variantných foriem zložených čísloviek okrem iného aj vágnosti a nekonzistentnosti poučiek v PSP 91 a PSP 98. Niektorí používatelia v skloňovaných číslovkách od 21 vyššie oddeľujú jednotky od predchádzajúcej číslovky dôsledne všade, teda bez ohľadu na prítomnosť/absenciu desiatok – analogicky s tvarom *dvadsiatich dvoch* píšú aj *sto dvoch, tisíc dvoch*. Spomínané pravidlo v PSP 91 podobnú interpretáciu umožňuje a analýza dokladov z korpusu *Omnia Slovaca III* ukazuje, že tento spôsob písania mierne prevažuje. Časť používateľov sa riadi presvedčením, že podobne ako pri radových číslovkách sa skloňovaná jednotka pripája k neskloňovanej stovke/tisícke priamo – *stodvoch, tisícdvoch*. Aj keď je tento zápis v menšine, z hľadiska pomeru ide o regulárny variant k podobe *sto dvoch*;

časť používateľov tieto poučky nechápe alebo chápe, ale nevidí v tom logiku (*stodva*, *sto dvoch*, *stodruhý*, *stodruhého*) a riadi sa momentálnou intuíciou. V spomínanom korpuse sa popri 136 výskytoch kodifikovaného tvaru *stodva* vyskytuje 9-krát aj podoba *sto dva*, popri kodifikovanom tvare *sto štyroch* (15-krát) nachádzame takmer v paritnom pomere nekodifikovanú podobu *stoštyroch* (o jeden výskyt menej), podoby radovej číslovky *stotretí* a *sto tretí* sú v pomere 29 : 16, *dvetisícprvý* a *dvetisíc prvý* majú rovnaký výskyt atď. Aj v prípade stoviek s okrúhlymi desiatkami sa pri skloňovaní objavuje zápis s oddelenými komponentmi (*sto dvadsiatich* (100-krát), *sto tridsiatich* (38-krát)), ale podoba so zložkami písanými dovedna (*stodvadsiatich* (236-krát), *stotridsiatich* (87-krát)) jasne prevažuje.

Pravidlo z PSP 98 o písaní „stoviek/tisícok + jednotiek“ v radových číslovkách dovedna sa teda v bežnej praxi nedodrížiava. Neberie sa do úvahy ani v novej didaktickej literatúre, napr. v učebnici *Slovenčina a poľština* (Sokolová a kol., 2012, s. 216) sa uvádza doklad *V knihe chýbala dvesto šiesta strana, tisíc dvesto dvadsiata prvá strana a tisíc prvá strana*.

Stav v jazykovej praxi, teda výskyt variantných zápisov zložených čísloviek u bežných používateľov aj u lingvistov, sa týka nielen dvojíc „stovky + jednotky“ a „tisícky + jednotky“ (teda ide o vyššie zložené číslovky bez desiatok), ale aj spomínaných „-nást-ok“, okrúhlych desiatok, spojení „tisícky + stovky“. Teda riešenia navrhované vyššie v bodoch 1. a 2. by len vytrhli istý okruh zložených čísloviek z problematiky zápisu zložených čísloviek ako celku.

Ak by sme v poučke, že pri radových číslovkách píšeme kombináciu „stovky/tisícky + jednotky“ dovedna, pripustili aj písanie oddelene, teda variantnosť (*stodruhý/sto druhý*, *stodruhého/sto druhého*, *tisícruhý/tisíc druhého*), tak by sme opäť riešili len istý fragment z okruhu radových čísloviek a celú problematiku pravopisu zložených čísloviek ako komplexného celku by sme ešte viacej znejasnili.

Širší rámec pre riešenie problematiky variantného zápisu zložených čísloviek poskytuje spomínané kritérium zložitých prípadov.

2.2. KRITÉRIUM ZLOŽITÝCH PRÍPADOV

Poučka aplikujúca toto kritérium v PSP 91 znie: „**V zložitých prípadoch možno na zvýšenie prehľadnosti oddeľovať tisícky, stovky a desiatky s jednotkami.**“ Použitie tohto kritéria sa v PSP ilustruje len na **základnej štvormiestnej číslovke** a v odporúčaníach webovej jazykovej poradne možno čítať, že v radových číslovkách sa píše oddelene len jednotky (ak sú spolu s desiatkami). Iné oddelené písanie sa nespomína.¹⁵ O variantnom zápise pri radových číslovkách sa teda v PSP 91 ani v poradni neuvažuje.

¹⁵ Predpis neoddeľovať žiadne časti zloženej radovej číslovky okrem jednotiek nie je úplne akceptovateľný. A v textoch sa ani neakceptuje. Okrem menej zložitých prípadov (relatívne ľahko

Viacero dôvodov hovorí pre to, **aby sa pravidlo o možnosti oddeľovania číselných rádov (stupňov) aplikovalo aj na radové číslovky**. Pred tým si skúsme odpovedať na otázku, čo budeme pokladať za **zložité prípady**.

Pretože v pravidle sa hovorí o možnosti oddeľovania tisícok a stoviek, tak za kandidátov na oddelené písanie môžeme pokladať prakticky všetky vyššie zložené **základné aj radové číslovky začínajúce sa od 101, resp. 101. vyššie**.

Pretože nielen štvormiestne alebo trojmiestne, ale aj dvojmiestne číslovky obsahujú stovky a tisícky, potom kombinácie „**tisícky a/alebo stovky + jednotky/-násť-ky/okružle desiatky**“ by bolo možné písať variantne – **spolu aj oddelene**.

Pri **vyšších základných číslovkách** v základnom tvare to bude vyzeráť takto: *stodva/sto dva, tisíc dva/tisíc dva, tritísícosemstopäť/tritísíc osemsto päť, osemtisícdeväťsto/osemtisíc deväťsto, osemdesiatdvatisíc sedemstopäť/osemdesiatdvatisíc sedemsto päť*.

Dvojaký zápis by bol, pochopiteľne, možný **aj pri vyšších radových číslovkách**: *stodvadsiaty/sto dvadsiaty, stojedenásty/sto jedenásty, stodruhý/sto druhý, stodruhého/sto druhého; tisíc druhý/tisíc druhý, tisíc druhého/tisíc druhého; stotri násty/sto trinásty, tisícosemstopiatom/tisíc osemsto piatom, osemtisícdeväťstý/osemtisíc deväťstý, osemdesiatdvatisíc sedemstopiatom/osemdesiatdvatisíc sedemsto piatom* (toto nie je v intenciách PSP 91, ale v intenciách jazykovej praxe to je).

Dá sa povedať, že kritérium zložitých prípadov, pomocou ktorého sa usilujeme riešiť variantnosť v oblasti vyšších zložených čísloviek konzistentne, eliminuje uplatňovanie kritéria skloňovanosti v tej podobe, v akej bolo aplikované na styku nesklonných stoviek/tisícok a sklonných jednotiek vo vyšších základných aj radových číslovkách. Rozširujeme ho aj na ďalšie sklonné číslovky, teda širšie chápané jednotky (explicitne od 1 do 19), okružle desiatky (bez jednotiek; explicitne od 20 do 90) a aj na kombinácie tisícok a stoviek.

Kritérium skloňovanosti ostáva v plnej platnosti pri kombinácii „desiatky + jednotky“. Podoby tejto kombinácie sú v základných a radových číslovkách zdôvodniteľne odlišné. V **základných** číslovkách sa kombinácia „desiatky + jednotky“ píše v **základnom** tvare len **dovedna** (*dvadsaťdva*) a v **ohýbaných** tvaroch len **oddelene** (*dvadsiatich dvoch*). V **radových číslovkách** sa komponenty tejto kombinácie píše vždy (v základných aj ohýbaných tvaroch) iba **oddelene** (*dvadsiaty druhý, dvadsiateho druhého*).

---

zrakovo vnímateľných napriek tomu, že sú napísané spolu) typu *stodvadsiaty štvrtý, tisícštvrtý, stoštvrtý, stovadsiaty, tisícstovadsiaty* sú tu aj iné prípady. Treba rátať s faktom, že stovky a tisícky sa môžu vyskytovať v podobe viackoreňových kompozít: stovky ako dvojkoreňové (*štyristo*) a tisícky až štvorkoreňové (*tristopäťdesiatdvatisíc*). Ak sa za ne pripájajú číslovky nižších rádov, potom číslovka môže dosiahnuť podobu neprehľadnej skrumáže (*tristopäťdesiatdvatisícdeväťstoštyridsiaty ôsmy*). Námietka, že používatelia také číslovky píše spravidla v číslicovej podobe, nepredstavuje teoretické riešenie nastoleného problému. Je to len konštatovanie toho, že používatelia sa uchýľujú k alternatívnemu riešeniu, ktoré formálne leží na inej rovine.

V nasledujúcej časti ukážeme, ako by bolo možné sformulovať poučky o variantných zápisoch zložených základných a radových čísloviek.

2.3. PRAVIDLÁ ZÁPISU ZLOŽENÝCH ČÍSLoviek

2.3.1. Zápis zložených základných čísloviek

Kombinácia „desiatky + jednotky“, teda zložené číslovky typu *dvadsať dva*, sa v základnom tvare píšu vždy spolu.¹⁶ V tvare mužskej osoby a pri skloňovaní sa jednotka odpája od desiatky a píše sa vždy osobitne: *dvadsiati dvaja*, *dvadsiatich dvoch*, *dvadsiatim dvom*, *dvadsiatimi dvoma*.¹⁷ Je to zložená číslovka, ale nepatrí medzi vyššie zložené.

Za vyššie zložené základné číslovky sa považujú číslovky od 101 vyššie¹⁸. V týchto číslovkách sa číslovkové stupne (tisícky, stovky, desiatky, jednotky) môžu písať spolu aj oddelene (*stodva/sto dva*, od *stodvoch/sto dvoch*; *dvestojedenásť/dvesto jedenásť*, *päťstoosemdesiat/päťsto osemdesiat*; *osemtisíc dva/osemtisíc dvaja*; *osemtisíc päťsto dva/osemtisíc päťsto dva*) okrem prípadu, keď obsahujú kombináciu „desiatky + jednotky“, kde sa v základnom tvare píšu desiatky s jednotkami vždy dovedna (*dvetisíc tristo dvadsať dva* aj *dvetisíc tristo dvadsať dva*) a pri skloňovaní sa jednotky píšu vždy (v oboch variantoch) oddelene od desiatok (*dvetisíc tristo dvadsiatich dvoch* aj *dvetisíc tristo dvadsiatich dvoch*).

2.3.2. Zápis zložených radových čísloviek

Kombinácia „desiatky + jednotky“, teda zložené číslovky typu *dvadsiaty prvý*, nemajú variantný zápis spolu a oddelene. Jednotky sa tu píšu vždy – v základnom aj skloňovanom tvare – oddelene od desiatok: *dvadsiaty prvý* aj *dvadsiateho prvého*. Je to zložená číslovka, ale nepatrí medzi vyššie zložené.

Za vyššie zložené radové číslovky sa považujú číslovky od 101. vyššie. V týchto číslovkách sa číslovkové stupne (tisícky, stovky, desiatky, jednotky) môžu písať spolu aj oddelene (*stoprvý/sto prvý*; *stoprvého/sto prvého*; *dvestotrinásť/dvesto trinásť*, *dvestotrinásť/dvesto trinásť*; *deväťstotridsiaty/deväťsto tridsiaty*; podobne *tisícprvý/tisíc prvý*, *tisícprvého/tisíc prvého*, *osemtisíc dvestostoprvý/osemtisíc dvesto prvý* atď.) okrem prípadu, keď obsahujú kombináciu „desiatky + jednotky“, v ktorej sa jednotky (v základnom tvare aj pri skloňovaní) píšu vždy oddelene od desiatok (*dvetisíc tristo štyridsiaty druhý* aj *dvetisíc tristo štyridsiaty druhý*; *dvetisíc tristo štyridsiateho druhého*, *dvetisíc tristo štyridsiateho druhého*).

¹⁶ Podoba vyjadrujúca kategóriu mužskej osoby sa píše vždy (v základnom tvare aj pri skloňovaní) oddelene *dvadsiati dvaja muži*, *dvadsiatim dvom mužom* a podobne.

¹⁷ Číslovka *dvadsať jeden* (-dna, -dno) a všetky kombinácie „desiatka + jeden“ (*tridsať jeden*, *deväťdesať jeden*) sú nesklonné. Nerealizuje sa v nich ani kategória mužskej osoby. Ak chceme tieto obmedzenia prekonať, musíme použiť variant *jedenadvadsať* – od *jedenadvadsiatich*, *jedenadvadsiati* muži.

¹⁸ Vo vyšších zložených číslovkách sa *milióny* a *miliardy* píšu vždy oddelene.

Na záver tejto časti možno konštatovať, že z pohľadu navrhovaných oddelených zápisov číslovkových stupňov jestvuje len jedna výnimka a to je zápis nesklonovanej číslovky zloženej z desiatok a jednotiek (typ *dvadsaťdva*), ktorá sa vždy píše spolu, či už vystupuje ako samostatná číslovka, alebo ako komponent vyššej číslovky (*dvadsaťdva*, *tristodvadsaťdva*, *tristo dvadsaťdva*).

2.4. PREHLAD MOŽNOSTÍ UVÁDZANIA ČÍSLOVIEK

Po zhodnotení rozkolísanej jazykovej praxe a nie celkom konzistentných poučiek v oblasti písania zložených čísloviek sme predložili návrhy, ktoré sa usilujú daný stav zohľadniť a riešiť. V tejto časti pripájame názorné tabuľky¹⁹, v ktorých ilustrujeme na konkrétnych príkladoch variantný spôsob uvádzania zložených čísloviek v základnom aj skloňovanom tvare. Aj keď sa táto štúdia venuje primárne možnosti variantného zápisu zložených čísloviek, treba – aj pomocou nasledujúcich tabuliek – pripomenúť, že pravopis čísloviek obsahuje aj úseky, v ktorých sa s variantnosťou neuvažuje, či už z podstaty veci (simplexné číslovky prvej desiatky + *sto*, *tisíc*; odvodené číslovky typu *jedenásť* a typu *dvadsať*), alebo vďaka stabilizovanej pravopisnej konvencii (číslvkové kompozitá typu *dvesto* a *dvetisíc*²⁰).

Na tomto mieste sa pristavíme pri pomenovaní **zložené číslovky**. V priebehu doterajšieho textu sme toto pomenovanie používali na označenie čísloviek, ktoré sú slovotvornými kompozitami obsahujúcimi číslovky rozličných rádov (jednotky, desiatky, stovky, tisícky). Táto vlastnosť je pravopisne relevantná.

Pri zložení vytvorenej v rámci jedného číslovkového rádu ako *dvesto*, *dvetisíc*, *dvestopäťdesiat tisíc* nepoužívame pomenovanie zložené číslovky. Číslovky *sto* a *päťsto* sú vyššie číslovky (slovotvorne je *päťsto* zloženina) a číslovka *stopäť*, resp. *sto päť* je **vyššia zložená číslovka**.

Kombinácie od 21 do 99 (desiatky + jednotky) nepatria, ako sme naznačili v predchádzajúcej časti, medzi vyššie zložené číslovky. Pre rad spomínaných špecifik by bolo vhodné mať k dispozícii osobitné označenie pre túto skupinu. Ponúka sa spojenie **nižšie zložené číslovky**.

Z povedaného vyplýva, že časť čísloviek uvedených v tabuľke nemá variantné pravopisné podoby, ale len dva, resp. tri gramatické tvary generované kategóriou rodu (*jeden*, *jedna*, *jedno*; *dva*, *dve*) a/alebo kongruenčnou kategóriou mužskej oso-

¹⁹ Návrh rozšírenej tabuľky pripravila Nicol Janočková.

²⁰ Typ *dvesto* je prakticky nesklonný a typ *dvetisíc* sa skloňuje obyčajne vtedy, ak syntakticky neurčuje substantívum (napr. v spojení *počet členov sa blíži k dvom tisícom*). Ak v prívlastkovej pozícii takáto číslovka určuje substantívum, tak sa spravidla používa ako nesklonná. Túto jej vlastnosť reflektuje aj *Morfológia* (1966. s. 329): „Zložené číslovky s *tisíc* sa obyčajne nesklonujú, napr. *päťtisíc robotníkov*, *od päťtisíc robotníkov*.“ V korpuse *Omnia Slovaca III* je 77 výskytov spojenia *od päťtisíc*, 7 výskytov spojenia *od piatich tisíc* a 1 spojenie *od piatich tisícov*). Číslovky, ktoré vyjadrujú počet tisícov v desiatkach alebo stovkách sa pri určovaní substantív skloňujú ešte menej.

by (*dva, dve, dvaja; dvanásť, dvanásť; dvadsať, dvadsiati; dvadsaťdva, dvadsiati dvaja*). Túto kategóriu majú formálne vyjadrenú len simplexné a odvodené číslovky (okrem *sto* a *tisíc*). Sprostredkovane aj zložené číslovky.

V nižších zložený **základných** číslovkách sa príznak oddeleného a spojitého písania distribuuje komplementárne v závislosti od opozície základný tvar pre všetky rody (*dvadsaťtri*) vs. tvar mužskej osoby (*dvadsiati traja*) + ohýbané tvary (*dvadsiaticich troch*). Teda nejde o pravopisné varianty. V nižších zložených **radových** číslovkách ide o výlučné oddelené písanie.

Možnosť variantného – oddeleného aj spojitého – zápisu majú len **vyššie zložené číslovky**.

V tabuľkách (s výnimkou číslovky *dva*) sa po základnom (rodovo neutrálnom) tvare číslovky uvádza na druhom mieste kongruenčný tvar mužskej osoby (s výnimkou zložených čísloviek končiacich sa na číslovku *jeden*) a na tretej pozícii sa uvádza podoba danej číslovky v genitíve, ktorý je spoločný pre číslovkové aj kongruenčné skloňovanie.

2.4.1. Možnosti variantného uvádzania základných čísloviek

- 2 dva, dve, dvaja; dvoch
- 12 dvanásť, dvanásť; dvanástich
- 20 dvadsať, dvadsiati; dvadsiaticich
- 21 dvadsaťjeden – nesklonné, bez kongruenčnej kategórie mužskej osoby²¹
- 22 dvadsaťdva – pri všetkých substantívach základný tvar (porov. *dvadsaťdva žien, detí a dve ženy, deti*)²²; pri mužskej osobe aj kongruenčný tvar *dvadsiati dvaja; dvadsiaticich dvoch*
- 23 dvadsaťtri, dvadsiati traja; dvadsiaticich troch
- 101 stojeden / sto jeden – nesklonné, bez kongruenčnej kategórie mužskej osoby
- 102 stodva / sto dva, stodvaja / sto dvaja; stodvoch / sto dvoch
- 112 stodvanásť / sto dvanásť, stodvanásť / sto dvanásť; stodvanástich / sto dvanástich
- 120 stodvadsať / sto dvadsať, stodvadsiat / sto dvadsiati; stodvadsiatich / sto dvadsiaticich
- 122 stodvadsaťdva / sto dvadsaťdva, stodvadsiat dvaja / sto dvadsiati dvaja; stodvadsiatich dvoch / sto dvadsiaticich dvoch
- 322 tristodvadsaťdva / tristo dvadsaťdva, tristodvadsiat dvaja / tristo dvadsiati dvaja; tristodvadsiatich dvoch / tristo dvadsiaticich dvoch
- 1 002 tisícdva / tisíc dva, tisícdvaja / tisíc dvaja; tisícdvoch / tisíc dvoch

²¹ V inverznej podobe sklonné a vyjadrujúce kongruenčnú kategóriu mužskej osoby: *jedenadvadsať – jedenadvadsiati; jedenadvadsiaticich*.

²² Platí to aj pre ďalšie číslovky 102, 122, 322 atď.

- 1 012 tisícdvanásť / tisíc dvanásť, tisícdvanásti / tisíc dvanásti; tisícdvanástich / tisíc dvanástich
- 1 020 tisícdvadsať / tisíc dvadsať, tisícdvadsať / tisíc dvadsať; tisícdvadsať / tisíc dvadsať
- 1 022 tisícdvadsaťdva / tisíc dvadsaťdva, tisícdvadsaťdva / tisíc dvadsaťdva; tisícdvadsaťdva / tisíc dvadsaťdva
- 1 100 tisícsto / tisíc sto
- 1 102 tisícstodva / tisíc sto dva, tisícstodva / tisíc sto dva; tisícstodvoch / tisíc sto dvoch
- 1 112 tisícstodvanásť / tisíc sto dvanásť, tisícstodvanásti / tisíc sto dvanásti; tisícstodvanástich / tisíc sto dvanástich
- 1 120 tisícstodvadsať / tisíc sto dvadsať, tisícstodvadsať / tisíc sto dvadsať; tisícstodvadsať / tisíc sto dvadsať
- 1 122 tisícstodvadsaťdva / tisíc sto dvadsaťdva, tisícstodvadsaťdva / tisíc sto dvadsaťdva; tisícstodvadsaťdva / tisíc sto dvadsaťdva
- 3 322 tritísicristodvadsaťdva / tritísic tristo dvadsaťdva, tritísicristodvadsaťdva / tritísic tristo dvadsaťdva; tritísicristodvadsaťdva / tritísic tristo dvadsaťdva
- 543 326 päťstoštyridsaťtritísicristodvadsaťšesť / päťstoštyridsaťtritísic tristo dvadsaťšesť, päťstoštyridsaťtritísicristodvadsaťšesť / päťstoštyridsaťtritísic tristo dvadsaťšesť; päťstoštyridsaťtritísic tristo dvadsaťšesť / päťstoštyridsaťtritísic tristo dvadsaťšesť
- 1 234 567 milión dvestotridsaťštyritisícpäťstošesťdesiatšesť / milión dvestotridsaťštyritisícpäťstošesťdesiatšesť / milión dvestotridsaťštyritisíc päťstošesťdesiatšesť / milión dvestotridsaťštyritisíc päťstošesťdesiatšesť / milión dvestotridsaťštyritisíc päťstošesťdesiatšesť
- 5 234 567 päť miliónov dvestotridsaťštyritisícpäťstošesťdesiatšesť / päť miliónov dvestotridsaťštyritisíc päťstošesťdesiatšesť / päť miliónov dvestotridsaťštyritisíc päťstošesťdesiatšesť / päť miliónov dvestotridsaťštyritisíc päťstošesťdesiatšesť / päť miliónov dvestotridsaťštyritisíc päťstošesťdesiatšesť

2.4.2. Možnosti variantného uvádzania radových čísloviek

2. druhý
12. dvanásť
20. dvadsať
22. dvadsaťdruhý; dvadsiateho druhého

102. stodruhý / sto druhý; stodruhého /sto druhého
112. stodvanásť / sto dvanásť; stodvanásťteho /sto dvanásťteho
120. stodvadsiaty / sto dvadsiaty; stodvadsiatého / sto dvadsiatého
122. stodvadsiaty druhý / sto dvadsiaty druhý; stodvadsiatého druhého /sto dvadsiatého druhého
322. tristodvadsiaty druhý / tristo dvadsiaty druhý; tristodvadsiatého druhého / tristo dvadsiatého druhého
- 1 002. tisícdruhý / tisíc druhý; tisícdruhého / tisíc druhého
- 1 012. tisícdvanásť / tisíc dvanásť; tisícdvanásťteho / tisíc dvanásťteho
- 1 020. tisícdvadsiaty / tisíc dvadsiaty; tisícdvadsiatého / tisíc dvadsiatého
- 1 022. tisícdvadsiaty druhý / tisíc dvadsiaty druhý; tisícdvadsiatého druhého / tisíc dvadsiatého druhého
- 1 100. tisícstý / tisíc stý; tisícstého / tisíc stého
- 1 102. tisícstodruhý / tisíc sto druhý; tisícstodruhého / tisíc sto druhého
- 1 112. tisícstodvanásť / tisíc sto dvanásť; tisícstodvanásťteho / tisíc sto dvanásťteho
- 1 120. tisícstodvadsiaty / tisíc sto dvadsiaty; tisícstodvadsiatého / tisíc sto dvadsiatého
- 1 122. tisícstodvadsiaty druhý / tisíc sto dvadsiaty druhý; tisícstodvadsiatého druhého / tisíc sto dvadsiatého druhého
- 3 322. tritísictristodvadsiaty druhý / tritísic tristo dvadsiaty druhý; tritísictristodvadsiatého druhého / tritísic tristo dvadsiatého druhého
- 543 326. päťstoštyridsaťtritísictristodvadsiaty šiesty / päťstoštyridsaťtritísic tristo dvadsiaty šiesty; päťstoštyridsaťtritísictristodvadsiatého šiesteho / päťstoštyridsaťtritísic tristo dvadsiatého šiesteho
- 1 234 567. milión dvestotridsaťštyritisícpäťstošesťdesiaty siedmy / milión dvestotridsaťštyritisíc päťsto šesťdesiaty siedmy; milión dvestotridsaťštyritisíc päťstošesťdesiateho siedmeho / milión dvestotridsaťštyritisíc päťsto šesťdesiateho siedmeho
- 5 234 567. päť miliónov dvestotridsaťštyritisícpäťstošesťdesiaty siedmy / päť miliónov dvestotridsaťštyritisíc päťsto šesťdesiaty siedmy; päť miliónov dvestotridsaťštyritisíc päťstošesťdesiateho siedmeho / päť miliónov dvestotridsaťštyritisíc päťsto šesťdesiateho siedmeho

3. ZHRNUTIE A ZÁVER

Pre perspektívne PSP predkladáme v oblasti čísloviek nasledujúce návrhy.

Pri riešení pravopisnej problematiky čísloviek sa predchádzajúci autori orientovali na niektorý z týchto zreteľov: a) na skloňovanosť komponentov zloženej číslov-

ky; b) na „jednoduchosť a praktickosť“ sformulovaných pravidiel zápisu; c) na jazykovú prax.

Navrhujeme uprednostniť ohľad na jazykovú prax, ale neignorovať ani ostatné zretele. Reflexia praxe sa uplatnila aj v tejto štúdií. Opierame sa o údaje z korpusových zdrojov zachytávajúce variantné zápisy kompozitných čísloviek vyšších hodnôt. Zistenia uverejnené v starších prácach iných autorov potvrdzujú predpoklad, že ide o dlhodobý pravopisný trend.

V *Morfológii* sa vyskytujú terminologické spojenia *vyššie číslovky*, *vyššie zložené číslovky*, *zložené radové číslovky od 101.*; v rozličných vydaniach PSP sa stretávame s vágnejšími pomenovaniami typu *dlhý výraz*, *zložitý prípad* [čísllovky]. Sú chápané ako kritérium možného oddeleného zápisu komponentov číslovky. Pojmový obsah týchto pomenovaní nebol jasne vymedzený. Preto pri riešení problematiky variantného zápisu vyšších čísloviek **navrhujeme opierať sa o koncept zloženosti**, ktorý by popri slovotvornom význame spájania koreňov obsahoval podmienku, aby **spájajúce sa komponenty označovali rozličné číslovkové stupne/rády**: jednotky (1 až 19), desiatky, stovky a tisícky. **Navrhujeme rozlišovať nižšie a vyššie zložené číslovky.**

Nižšie zložené základné číslovky (v hodnote od 21 do 99) **variantný zápis nemajú** a ani sa o ňom neuvažuje, hoci z hľadiska slovenskej morfeematiky predstavujú nezvyčajný jav v tom zmysle, že kompozitum sa v procese skloňovania mení na slovné spojenie – *dvadsaťdva*, *dvadsiatich dvoch*; porov. odlišnú českú a poľskú pravopisnú konvenciu: *dvacet dva*, *dvaceti dvou*; *dwadzieścia dwa*, *dwudziestu dwóch*. Podobu slovného spojenia má táto číslovka aj v špecializovanom základnom tvare určenom na číselnú charakteristiku mužskej osoby (*dvadsiati dvaja* úradníci). **Nižšie zložené radové číslovky** (v hodnote od 21. do 99.) sa v základnom tvare aj v ohýbaných tvaroch píšú **vždy ako dve slová**, teda desiatky a jednotky oddelene (*dvadsiaty prvý*, *dvadsiateho prvého*).

Variantný zápis navrhujeme pre **vyššie zložené číslovky**, teda pre základné a radové číslovky od *stojeden/sto jeden* vyššie a *stoprvý/sto prvý* vyššie. Treba pripomenúť, že vyššie zložené číslovky končiace sa na číslovku *jeden* (podobne ako typ *dvadsaťjeden*) sú nesklonné a nemajú kategóriu mužskej osoby.

Vo **vyšších zložených základných číslovkách** môžeme písať vyššie číslovkové stupne – stovky a tisícky – spolu s ostatnými komponentmi aj oddelene od nich (*stodva/sto dva*, *stodvoch/sto dvoch*; *dvestojedenásť/dvesto jedenásť*, *päťstoosemdesiatich/päťsto osemdesiatich*; *osemtisícpäťstodva/osemtisíc päťsto dva*) a kombináciu „desiatky + jednotky“ píšeme so zreteľom na jej vlastné pravopisné pravidlá – nerozdeľovanie kombinácie v základnom tvare a oddeľovanie jednotky v ohýbaných tvaroch + v tvare mužskej osoby (*dvetisícristodvadsaťdva/dvetisíc tristo dvadsaťdva*; *dvetisícristodvadsiaty dvaja/ dvetisíc tristo dvadsiaty dvaja*, *dvetisícristodvadsiatich dvoch/dvetisíc tristo dvadsiatich dvoch*).

Aj vo vyšších zložených radových číslovkách treba prihliadať na prítomnosť kombinácie „desiatky + jednotky“, v ktorej sa **jednotky píšú vždy oddelene od desiatok**, teda aj vo variante, v ktorom sú ostatné komponenty napísaná spolu (*dvetisíctristoštyridsiaty druhý* aj *dvetisíc tristo štyridsiaty druhý*; *dvetisíctristoštyridsiateho druhého* aj *dvetisíc tristo štyridsiateho druhého*).

Variantné zápisy vyšších zložených čísloviek by boli z hľadiska kodifikovanej spisovnosti rovnocenné. Na prvom mieste by v príručke bol uvedený variant písaný dovedna, pretože frekvenčne dominuje (v niektorých prípadoch jasne, v iných takmer nebadane alebo vôbec). Okrem toho je daný variant súčasťou doteraz platnej kodifikácie. Teda v prvom rade, ako sme boli povedali, berieme ohľad na jazykovú prax. Nazdávame sa, že aj komplexnosť číslovkového výrazu, teda počet koreňov určitej číslovky, môže byť kritériom pri rozhodovaní sa o variante. Porov. číslovky *stodvadsať/sto dvadsať*, *dvetisícôsmy/dvetisíc ôsmy* a *sedemdesiatdvatisícštyristo-osemdesiatšesť/ sedemdesiatdvatisíc štyristo osemdesiatšesť*.

Popri ohľade na existenciu variantov a ich pomer v **jazykovej praxi** má zmysel pozrieť sa aj na druhú kritériovo dôležitú vlastnosť navrhovaného riešenia: **na jednoduchosť, praktickú použiteľnosť pravopisnej poučky**. V tomto zmysle má, nazdávame sa, výhodu **variant s oddelenými zápsmi číslovkových stupňov**, pretože formulácia poučiek o písaní vyšších základných aj radových čísloviek určených pre širšiu verejnosť je jednoduchšia. V **základných** číslovkách od 101 vyššie platí v tvare mužskej osoby a pri skloňovaní pravidlo o možnom oddelenom písaní číslovkových stupňov, teda tisícok, stoviek, desiatok a jednotiek, bezvýnimočne a výnimka týkajúca sa spojitého písania kombinácie „desiatky + jednotky“ platí len v základnom tvare. V **radových** číslovkách od 101. vyššie sa všetky číslovkové stupne v rôznych vzájomných kombináciách môžu písať oddelene bez ohľadu na to, či sú v základnom, alebo skloňovanom tvare.

Pri nižších zložených číslovkách sme konštatovali istú nezvyčajnosť v rámci ich kompozitnosti, teda zmenu kompozita na slovné spojenie za istých podmienok. Logické zdôvodnenie tohto javu sa opiera o skloňovanosť oboch komponentov nižšej zloženej číslovky. Táto vlastnosť sa teda „neznefunkčňuje“ v procese ohýbania ani pri prvom komponente (pri druhom komponente je jej zachovávanie zvyčajné). **Skloňovanosť komponentov** je tretie spomínané kritérium, na ktoré sa odvolávali, resp. odvolávajú pravopisné riešenia. V doterajšej kodifikácii platí oddeľovanie jednotiek od predchádzajúcej číslovky pri skloňovaní aj pre stovky a tisícky, teda *stodva – sto dvoch*, *sto dvaja*, *tisíc dva – tisíc dvoch*, *tisíc dvaja*. Tu sa už o logiku kritéria skloňovanosti oprieť nemožno. V danom prípade by mal mať rovnakú šancu variant *stodvoch*, *tisíc dvoch*. Z hľadiska jednotného prístupu k jasne vymedzeným vyšším zloženým číslovkám by mal zase dostať šancu oddelene písaný variant pre základný tvar, teda *sto dva*, *tisíc dva*.

Predložené návrhy nepredstavujú úplné nówum v riešení tejto problematiky. Ide o istý návrat (na inom stupni vývojevej špirály) k tomu, čo sa už v minulosti riešilo (porov. *Morfológia*, PSP 57).

Nazdávame sa, že pripustenie alternatívnych zápisov typu *stodva/sto dva*, *stodvoch/sto dvoch*; *dvestojedenásť/dvesto jedenásť*, *päťstoosemdesiat/päťsto osemdesiat*; *osemtisíc dva/osemtisíc dva*; *osemtisíc päťstodva/osemtisíc päťsto dva*, resp. zápisov typu *stodruhý/sto druhý*, *dvestojedenásť/dvesto jedenásť*, *päťstoosemdesiat/päťsto osemdesiat* vyrovnáva nedôslednosť a nejednoznačnosť predchádzajúcich poučiek a eliminuje možnosť označovať varianty vyšších zložených čísloviek vyskytujúce sa často v jazykovej praxi za nespisovné podoby, teda za chyby. Cieľom navrhovaného rozšírenie pravidiel je zvýšiť ich konzistentnosť a byť ústretový k používateľovi.

Literatúra

- CZAMBEL, Samo: Rukoväť spisovnej reči slovenskej. 3. vyd. Turčiansky Sv. Martin: Tlačou a nákladom Kníhtlačiarkeho účastinárskeho spolku 1919. VIII-330 s.
- DAMBORSKÝ, Ján: Slovenská mluvnica so zvláštnym zreteľom na pravopis. 3. vyd. Nitra: nákladom a tlačou Štefana Huszára 1924. 265 s.
- DAMBORSKÝ, Ján: Slovenská mluvnica pre stredné školy a učiteľské ústavy. I. Hlásokoslovie – Náuka o slove. 5. vyd. Nitra: nákladom s tlačou Štefana Huszára 1930.
- DVONČ, Ladislav: Nesklonné slová v spisovnej slovenčine. In: *Studia Academica Slovaca*. 10. Prednášky XVII. letného seminára slovenského jazyka a kultúry. Red. Š. Ondruš. Bratislava: Alfa 1981, s. 63 – 85.
- DVONČ, Ladislav: K otázke písania zložených čísloviek. In: *Slovenská reč*, 1954, roč. 19, č. 1 – 2, s. 46 – 49.
- DVONČ, Ladislav: Dynamika slovenskej morfológie. 1. vyd. Bratislava: Veda 1984. 121 s.
- FINDRA, Ján: O problémoch s pravopisom čísloviek. In: *Slovensko – Verejná správa*, 19. 2. 2008. Dostupné na: <https://www.e-obce.sk/clanky/555.html> [cit. 8. 8. 2021].
- Morfológia slovenského jazyka*. Red. J. Ružička. Bratislava: Vydavateľstvo slovenskej akadémie vied 1966. 895 s.
- LETZ, Belo: Písanie čísloviek. In: *Slovenská reč*, 1935/36, roč. 4, č. 4 – 5, s. 95 – 101.
- OLOŠTIAK, Martin – OLOŠTIAKOVÁ, Lucia: Morfematika a slovtvorba slovenčiny. Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove 2018. 243 s.
- Omnia Slovaca III Maior* [interný korpus zahŕňajúci Slovenský národný korpus a viaceré špecializované a webové korpusy], verzia 4.1.30. Bratislava: Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra SAV 2018.
- ONDRUS, Pavel: Číslovky v súčasnej spisovnej slovenčine. Bratislava: Univerzita Komenského 1969. 147 s.
- ONDRUS, Pavel: Kapitoly zo slovenskej morfológie. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo 1978. 187 s.
- PAULINY, Eugen – RUŽIČKA, Jozef – ŠTOLC, Jozef: Slovenská gramatika. 1. vyd. Martin: Vydavateľstvo Osveta 1953. 317 s.
- PECIAR, Štefan: Poznámky k zrevidovanému vydaniu Pravidiel slovenského pravopisu. In: *Slovenská reč*, 1957, roč. 22, č. 6, s. 334 – 340.
- Pravidlá slovenského pravopisu s abecedným a pravopisným slovníkom. Red. V. Vážný. 1. vyd. Turčiansky Sv. Martin: Matica slovenská, nákladom Štátneho nakladateľstva v Prahe 1931. 360 s.

- Pravidlá slovenského pravopisu s pravopisným slovníkom. Red. A. A. Baník. 1. vyd. Turčiansky sv. Martin: Matica slovenská 1940. 475 s.
- Pravidlá slovenského pravopisu. Red. Š. Peciar. 1. vyd. Bratislava: Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied 1953. 408 s.; 2., zrevidované vyd. 1957. 425 s.
- Pravidlá slovenského pravopisu. Red. M. Považaj. 1. vyd. Bratislava: Veda 1991. 533 s.; 2., dopln. a preprac. vyd. 1998. 573 s.
- SOKOLOVÁ, Miloslava a kol.: Slovenčina a poľština. Synchronne porovnanie s cvičeniami. Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove 2012. 336 s.

Internetové zdroje

- [1] Ako sa píšu vyššie zložené číslovky, ktoré sa skloňujú? Dostupné na <https://jazykovaporadna.sme.sk/q/5924/#ixzz6pYqJbqI> [cit. 8. 8. 2021].
- [2] Ako mám napísať tieto radové číslovky: sto pätnásť alebo stopätnásť, tisíc dvanásť alebo tisícdvanásť? Dostupné na <https://jazykovaporadna.sme.sk/q/8178/> [cit. 9. 8. 2021].
- [3] Ako sa správne píše slovom suma, napr. 1 745 126, 56 eura? Dostupné na <https://jazykovaporadna.sme.sk/q/3048/#ixzz6pYrdbuoS> [cit. 9. 8. 2021].
- [4] V Morfológii slovenského jazyka som našla radovú číslovku päťstodvadsiatyôsmu písanú ako jedno slovo. Znamená to, že číslovku dvadsiatydeviaty mám písať ako jedno slovo? Dostupné na <https://jazykovaporadna.sme.sk/q/8177/#ixzz6pYrq78uD> [cit. 13. 8. 2021].
- [5] Slovenský národný korpus – prim-9.0-public-sane. Bratislava: Jazykovedný ústav E. Štúra SAV 2020. Dostupné na <https://korpus.juls.savba.sk> [cit. 1. 9. 2021].